

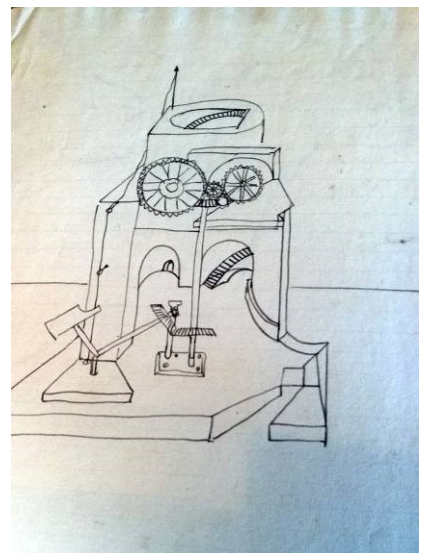
ACTIVITATS EDUCATIVES

CADÀVER EXQUISIT, UN JOC GRUPAL

Proposta de TALLER

CA L'ARENAS CENTRE D'ART DEL MUSEU DE
MATARÓ

Desembre 2016

Maite Chicano

Execució: Àgora Maresme, UTE

Coordinació: Ca l'Arenas Centre d'Art del Museu de Mataró

PROPOSTA DE TALLER
CADÀVER EXQUISIT, UN JOC GRUPAL (EP Superior) CA L'ARENAS
DESEMBRE 2016

FITXA (per a educacio.mataro.cat):

ACTIVITAT: Visita taller: Cadàver exquisit, un joc grupal

ÀMBITS: Història i patrimoni cultural. Art. Educació en les arts. Arts visuals i plàstiques.

ÀREES: Visual i plàstica. Història.

DESTINATARIS: Cicle superior d'educació primària

OBJECTIUS:

- Observar l'exposició permanent i la temporal, si s'escau, i reflexionar sobre els conceptes de Realisme, Surrealisme, Abstracció i una pinzellada dels Logicofobistes.
- Conèixer la figura de l'artista Jaume Sans, la seva vida i obra.
- Posar accent a les obres surrealistes d'abans de la Guerra Civil i conèixer les seves característiques principals.
- Conèixer i jugar a diferents jocs col·lectius utilitzats per als artistes surrealistes.
- Desenvolupar la imaginació convertint-nos en artistes surrealistes i Logicofobistes com Jaume Sans i coetanis. Els alumnes són convidats a realitzar el joc del Cadàver exquisit i a crear una obra d'art fruit de la participació i de l'imaginari col·lectiu.
- Representar els conceptes treballats mitjançant les possibilitats simbòliques que ofereixen diferents formes d'expressió.

DESCRIPCIÓ:

L'activitat s'inicia en el primer pis de Ca l'Arenas realitzant una breu visita a l'exposició permanent "Jaume Sans 1914-1987. La seducció de les avantguardes" i a l'exposició temporal, si s'escau, de la planta baixa. Observarem, explicarem i reflexionarem sobre els conceptes de Realisme, Surrealisme, Abstracció i una pinzellada dels Logicofobistes. Coneixerem la figura de l'artista Jaume Sans, la seva vida i obra. Posarem accent a les obres surrealistes d'abans de la Guerra Civil i coneixerem les seves característiques principals. Tot seguit, baixarem a l'espai sala taller on coneixerem i jugarem a diferents jocs col·lectius utilitzats per als artistes surrealistes. Finalment, demanarem als alumnes que es converteixin en artistes Surrealistes i Logicofobistes com Jaume Sans i coetanis. Els alumnes seran convidats a realitzar el joc del Cadàver exquisit i a crear una obra d'art fruit de la participació i de l'imaginari col·lectiu. Cada grup d'alumnes s'endurà a l'escola el seu joc del cadàver exquisit!

DADES DE REALITZACIÓ

Dia:	de dilluns a divendres
Hora:	Concertació prèvia
Durada:	1h30min
Lloc:	Ca l'Arenas centre d'art del Museu de Mataró. Carrer Argentona n° 64
Preu:	3 euros alumne
Grup:	25 alumnes

RESERVA I INSCRIPCIÓ: Serveis Educatius Cultura
C. d'Argentona, 64
Tel. 93.741.29.30 (de 9 a 14 h)
A/e educacultura@ajmataro.cat

OBSERVACIONS:

LLISTA DE MATERIALS NECESSARIS / PREPARACIÓ DE L'ESPAI EDUCATIU:

Material:

Imatges de mostra d'exemples del joc cadàver exquisit
Teles de roba
Ceres de colors
Llapis
Gomes
Tisores
Cinta adhesiva de doble cara
Llanes
Bossa per a endur-se les treballs dels alumnes
Mostra d'exemple de treball del cadàver exquisit.

ESPAI EDUCATIU

A la sala taller hi ha quatre taules amb capacitat per a sis criatures. En el cas que el nombre d'alumnes superi els vint-i-quatre, es pot afegir un alumne per taula. A la taula suplementària hi ha el material que es necessita, preparat i el material bàsic.

Deixar els abrics, jerseis, motxilles un cop es baixa a la sala taller sobre les cadires situades tocant una de les parets de l'espai.

Materials que hem de preparar a l'espai educatiu per taula: dues safates de ceres de colors, una safata de llapis i gomes, safata de tisores, teles de roba, fils de llana i cinta adhesiva de doble cara.

Materials que hem de deixar preparats en l'espai educatiu: la capsa d'objectes reals i lògics, la capsa d'objectes irreal i il·lògics, la bossa per a endur-se els treballs dels alumnes i la mostra d'exemple de treball del cadàver exquisit.

TEMPORITZACIÓ I ORDRE DE LA VISITA

PARADA 1: A l'entrada del Museu i primer pis. Benvinguda i presentació del guia i de l'activitat. (5min)

PARADA 2: Primer pis exposició permanent "Jaume Sans 1914-1987. La seducció de les avantguardes" i la temporal, si s'escau. Reflexionar sobre el conceptes de Realisme, Surrealisme, Abstracció i una pinzellada dels Logicofobistes. Coneixerem la figura de l'artista Jaume Sans, la seva vida i obra. Posarem accent a les obres surrealistes d'abans de la Guerra Civil i coneixerem les seves característiques principals. (35min)

PARADA 3: Estona de joc. Coneixerem i jugarem a diferents jocs col·lectius utilitzats per als artistes surrealistes. (15min)

PARADA 4: Explicació i realització del taller, els alumnes es convertiran en artistes Surrealistes i Logicofobistes com Jaume Sans. Els alumnes seran convidats a realitzar el joc del Cadàver exquisit i a crear una obra d'art fruit de la participació i de l'imaginari col·lectiu. (30min)

PARADA 5: Conclusió de l'activitat, recapitulació i comiat. Moment d'observació en grup dels diferents treballs del Cadàver exquisit. (5min)

VISITA TALLER: UN DISBARAT D'OBJECTE! (1h 30min)

PARADA 1: A l'entrada de Ca l'Arenas i primer pis. Benvinguda i presentació del guia i de l'activitat. (5min)

L'educador/a rebrà al grup a l'entrada de Ca l'Arenas. Tot seguit, pujarem al primer pis. Deixarem les motxilles i jaquetes en un espai on no molestin com el passadís on estan els banys ben recolzades i col·locades a la paret. Després, entrarem dins la sala expositiva i situant-se en el primer espai d'aquesta ens seurem a terra en forma de rotllana. Allà, l'educador/a es presentarà al grup, presentarà també l'espai i el taller. Exemple: *Bon dia i benvinguts a Ca l'Arenas, em dic... i sóc la persona que realitzarà amb vosaltres el taller anomenat...*

PARADA 2: Primer pis exposició permanent "Jaume Sans 1914-1987. La seducció de les avantguardes" i la temporal, si s'escau. Reflexionar sobre els conceptes de Realisme, Surrealisme, Abstracció i una pinzellada dels Logicofobistes. Coneixerem la figura de l'artista Jaume Sans, la seva vida i obra. Posarem accent a les obres surrealistes d'abans de la Guerra Civil i coneixerem les seves característiques principals. Relacionarem el món dels somnis i dels disbarats amb el Surrealisme i els Logicofobistes. (35min)

(Presentació-vinil entrada)

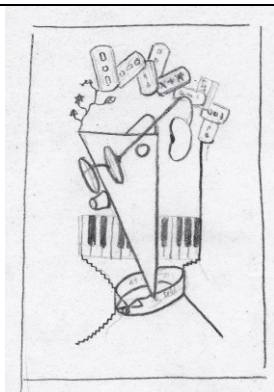
On estem? A Ca l'Arenas. Si observem l'espai, què hi veiem? Una sala de parets blanques plenes de quadres, de cartells, d'objectes... Ca l'Arenas no és com casa nostra, és un centre d'art que forma part del Museu de Mataró on s'hi exposen i s'hi poden veure tot d'obres d'artistes ja siguin escultures, pintures com fotografies... Ara mateix tenim una exposició anomenada "Jaume Sans 1914-1987. La seducció de les avantguardes" que ens parla d'un home, d'un artista, de la seva vida i persona i de les obres d'art que va realitzar. Tot seguit us explicarem la història d'aquest home, d'aquest artista i veurem les seves obres...

Jaume Sans va néixer a Sitges, el dia 6 de juliol de 1914. Quants anys fa d'això? Uns 100 anys enrere aproximadament. Ell va viure a diferents llocs, a Cuba fins els onze anys amb la seva família, després a Barcelona, a l'Escala i, finalment, a Cabrera de Mar, on va viure-hi els últims 30 anys de la seva vida; ja de gran. Sabeu on és Cabrera de Mar? Ben a prop de Mataró! En aquesta visita guiada a l'exposició descobrirem un artista molt interessant fascinat per allò modern. Una persona molt inquieta, desperta i amb molt talent. Artista, escultor, pintor, però també dissenyador d'objectes i mobles, arquitecte i interiorista, dissenyava els interiors dels edificis. Encara que d'aquestes últimes ocupacions, dissenyador d'objectes i mobles, arquitecte i interiorista, ell no va buscar mai guanyar-se la vida. Tan és així que regalava les seves idees, i mira que n'eren de bones, als amics o familiars.

(Àmbit més acadèmic)

Primer començarem explicant l'època més escolar i d'estudis. Tot va començar quan va tornar de ben jove, a Barcelona, després d'haver viscut a Cuba. Va conèixer, va entrar en contacte amb tot de persones, crítics, artistes i poetes. Aquest grup de persones publicava una revista anomenada "**L'Amic de les Arts**". Revista que ells mateixos feien, escrivien. En aquella època, **Jaume Sans tenia uns 14 o 15 anys**. En aquest grup de persones hi havia un home anomenat **Magí A. Cassanyes** que va animar a Jaume Sans a estudiar art en contra del que la seva família volia. Dit i fet, va estudiar a l'**Escola d'Arts i Oficis de Barcelona** com a alumne d'**Àngel Ferrant**, un artista i professor que el va influir molt i amb el qual va mantenir una llarga amistat.

En aquest apartat hi podem veure obres d'aprenentatge i fotografies d'obres desaparegudes que va realitzar a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona quan estudiava. Obres que s'allunyen de la realitat i tenen molta part d'imaginació. Com per exemple:

Retrat (o autoretrat) Dadà 14 fet l'any 1929.

Quan fa aquesta obra tenia 15 anys. Es dibuixa a si mateix, el seu rostre. Es un autoretrat.

El podem comparar amb l'obra o la fotografia de l'artista que hi ha properes a aquest espai.

S'assemblen els retrats? No...

Un és un rostre real i l'altre un d'imaginari. Quin és quin?

Assenyalant l'autoretrat imaginari preguntarem si existeixen rostres i persones així? No...

L'artista Jaume Sans es dibuixa tal i com és en realitat com si estiguéssim veient una fotografia? No...

Hem de pensar que aquesta obra és de l'època d'estudiant, ell era molt jove. En aquells anys la gran majoria d'artistes i joves estudiants d'art pintaven un estil **Realista**, tot tal i com és en la realitat, com si d'una fotografia es tractés. Jaume Sans ja començava a diferenciar-se des de ben petit pintant i dibuixant diferent a la realitat tal i com podem apreciar.

Doncs, podem dir que és una obra d'art **Realista**? No...

En aquesta obra, observem que ell fuig de la realitat, utilitza la imaginació.

Juga amb la barreja d'elements i d'objectes reals que es poden identificar, però els situa i els hi dona una funció diferent a la real. Com si les seves obres fossin somnis o un joc dels disbarats ja que no és un autoretrat real.

M'ajudeu a descriure els elements i l'obra? Que hi veiem?

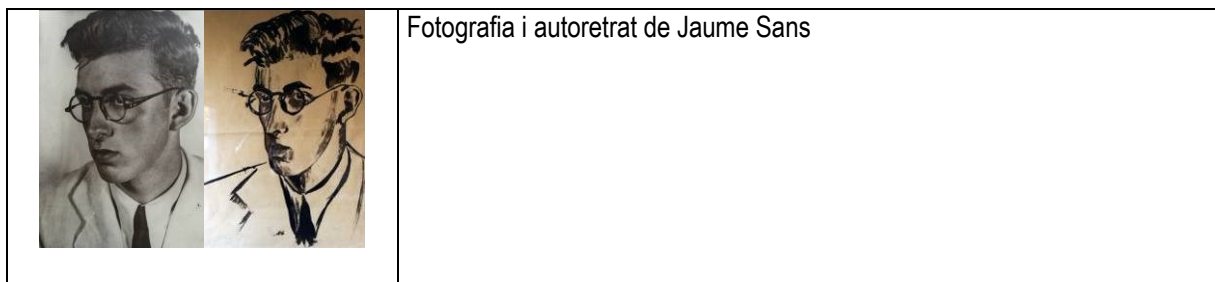
Exemple: el teclat de piano situat a l'alçada de la boca, les ulleres estan a l'alçada dels ulls sobre un triangle que fa de rostre, les fulles d'afaitar que fan de cabell, la branca que li neix del front...

Quines sensacions us provoquen? Per exemple, les fulles d'afaitar que fan de cabell, com seria pentinar un cabell així? Us dona una sensació de suavitat, de finor? Una sensació agradable al tacte? La boca i les dents representades en un teclat de piano que us expressen? Les dents són del mateix color i duresa que les tecles? Es mouen com aquestes?...

Ell pintava un estil que s'anomena **Surrealisme**, aquest autoretrat n'és un bon exemple. Que és **Surrealisme**?

És una manera de pintar no les coses tal i com són sinó com les imaginem a dins nostre, el què moltes vegades ni pensem amb la raó, el què està en el nostre subconscient, com per exemple en el món dels somnis, un món ple de disbarats. Per aquest motiu, el dibuix, pintura o escultura no té res a veure amb la realitat. I com en el món dels somnis o dels disbarats poden passar coses totalment il·lògiques com que un elefant voli, o tinguem tres braços, poden existir objectes o formes irrealistes... Moltes vegades aquestes representacions il·lògiques volen expressar coses que passen o sentim i no sabem ben bé com expressar-les. Doncs els artistes surrealistes pinten així, sense preocupar-se per si queda bonic o no. Els hi agrada jugar amb els somnis i la realitat i barreja'ls.

Tota aquesta part ha de ser molt participativa, utilitzant les preguntes i respostes com a eines per al coneixement i reflexió. Demanar als alumnes si volen explicar algun dels seus somnis i les sensacions que aquests els hi provoquen per tal de reforçar la irrealitat d'aquests, però alhora la realitat també.

Uns anys més tard de l'època d'estudis, **Àngel Ferran**, professor de Jaume Sans a l'**Escola d'Arts i Oficis de Barcelona**, el va apropar a un grup d'artistes que s'anomenava **ADLAN** que significa **Amics de l'Art Nou**, fixeu-vos en les inicials d'aquestes paraules ja que son les que donen nom al grup.

Utilitzar algun dels elements de l'exposició on aparegui el nom del grup per al reforçament visual. Preguntar als alumnes sobre quines son les inicials de les paraules Amics de l'Art Nou, fer-ho com una mena de joc.

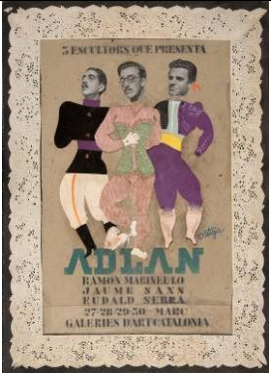
ADLAN eren un grup d'artistes amics entre ells que defensaven l'art més modern. Aquest grup organitzava concerts, trobades per a veure pel·lícules, conferències, lectures de poemes, exposicions d'artistes...Per què era important reunir-se en grups com per exemple ADLAN o d'altres que n'hi havia en aquesta època? Per què era important també el que feien en aquests? Doncs, en gran part perquè no hi havia gaire més llocs a on compartir experiències i coneixements. Avui en dia que fem nosaltres quan volem saber quelcom? Accedim al mòbil o a l'ordinador. Abans no hi havia res de tot això i el simple fet de què en un grup d'amics es trobessin per fer i compartir coses ja era molt. És important valorar aquest fet, que una cosa tan mínima com que un d'ells havia aconseguit una revista estrangera i se la passaven entre ells per a estar informats del que passava pel món ja era molt transcendent. Això és extrapolable als concerts o audicions que feien, els discos començaven a circular i eren un material preuat que volien compartir; avui en dia la música ja no es ven en discos i en un sol click podem descarregar-la o bé escoltar-la per Internet.

Aquest grup d'artistes varen ser molt actius i importants dins del món de l'art modern i sobretot dins del Surrealisme a Catalunya gràcies a dues exposicions que amb el pas del temps s'han revelat com a molt importants: "Tres escultors que presenta ADLAN" i "Grup Logicofobista". Artistes que els hi encantava jugar amb les paraules i les imatges entre ells i crear obres d'art col·lectives, obres que a vegades no tenien ni sentit ni lògica. D'aquí ve el nom de l'exposició "Grup Logicofobista", tenien fòbia a la lògica.

(Tres escultors que presenta ADLAN)

L'exposició es va poder veure dels dies 27 al 31 de març de 1935. Aplegava l'obra de **Ramon Marinel·lo, Eudald Serra i Jaume Sans** tres artistes joves que tenien entre 19 i 23 anys i que havien coincidit a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona on es van convertir en deixebles d'**Àngel Ferrant**.

Podem mostrar una targeta formal d'invitació de l'exposició i els tres fulls de presentació dels artistes que ens ajudaran a reforçar el nom d'aquests i el nom del grup ADLAN. També podem veure dos cartells originals de Salvador Ortiga on els tres artistes quedaven identificats com un militar, una prostituta i un torero.

	Targeta formal d'invitació de l'exposició <i>Llegir-la amb ells.</i>
	Els tres fulls de presentació dels artistes <i>Llegir amb ells els tres noms posant accent en l'artista Jaume Sans. Reconèixer nom amb rostre dels tres artistes.</i>
	«Tres escultors que presenta ADLAN» (1935). Cartell original de Salvador Ortiga fet amb collage i fotomuntatge i amb intervencions específiques per a cada cartell que es va posar en circulació. Fundació Palau. Caldes d'Estrac. Número d'inventari 110. Aquest és el cartell original de l'exposició dels <i>Tres escultors que presenta ADLAN</i>. Just al costat podem veure un segon exemplar fet també per Salvador Ortiga. Observem, doncs, que no hi ha només un cartell d'aquesta exposició, ambdós són els originals i aquest fet té molt de valor ja que ens aporta molta més informació que no pas si observéssim una fotografia o reproducció com és el cas de la reproducció del cartell original fet també per Salvador Ortiga en l'exposició <i>Logicofobista</i>. Observeu les diferències entre uns i altres? Abans la realització i la publicació dels cartells era molt més manual i artesanal, actualment els cartells que veiem per el carrer no estan fets un per un artesanalment. Les tècniques han canviat, avui en dia s'utilitza l'ordinador i els programes de disseny. Posteriorment, s'imprimeixen en un gran nombre de còpies gràcies a la maquinària d'impremta. Gràcies a què aquests són els originals, tenim la gran sort de poder veure els diferents materials amb que s'han fet. Quins són aquests materials? I la mida original? Amb les tècniques actuals, un cartell el podem fer tan gran o petit com vulguem a diferència de l'original que no es pot modificar. Aquests dos cartells originals fets per a l'exposició <i>Tres escultors que presenta ADLAN</i> són idèntics? M'ajudeu a descobrir les petites diferències? En aquests cartells apareixen els tres escultors disfressats. De què? Sabeu identificar quin és quin gràcies a l'observació anterior dels tres fulls de presentació dels artistes? <i>Aquesta part ha de ser molt participativa i àgil.</i>

Finalment, en aquest àmbit, hi ha una fotografia de l'exposició, amb tres obres de Jaume Sans en primer terme i en el fons es poden reconèixer –per bé que una mica borrosos– els artistes Marinel·lo i Serra, i tres altres fotografies d'escultures de Jaume Sans desaparegudes que també es van exhibir en la mostra. Aquestes escultures ens poden servir molt per a reforçar el concepte de Surrealisme. En aquest apartat de la

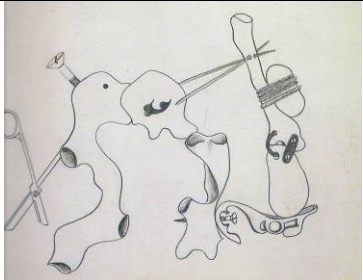
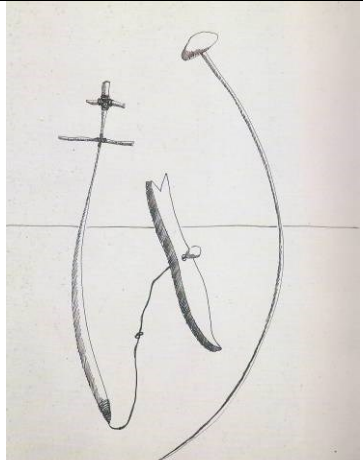
visita guiada s'ha de demanar molt la participació dels alumnes alhora de descriure les obres i les sensacions que els hi aporten. Seria enriquidor llegir els títols de les obres surrealistes ja que ajudarien a entendre un cop més la irrealitat, imaginació i joc dels disbarats sense sentit ni lògica que tenien els Surrealistes. No tan sols en les seves obres sinó també en els títols d'aquestes.

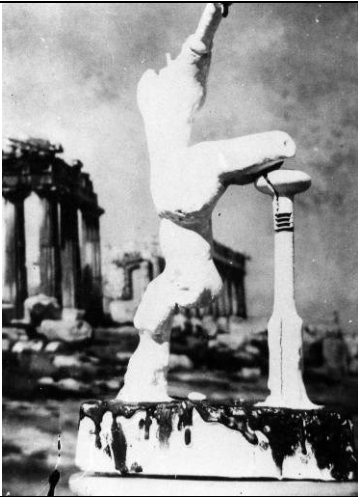
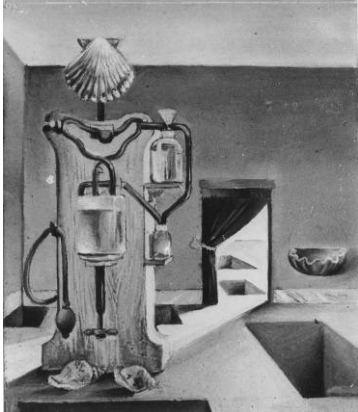
	Verge romànica (cap a 1934-1935). Escultura feta amb una cullera de fusta, una batedora de ferro i una peça de ceràmica. Fotografia de la peça desapareguda mostrada a l'exposició «Tres escultors que presenta ADLAN» Fixeu-vos en aquesta obra. Quins elements la formen? Són objectes existents? Objectes que trobem en la nostre realitat, per tant reals? Si... Quins? Una cullera de fusta, una batedora de ferro i una peça de ceràmica. Per a què serveixen aquests objectes? L'artista juga amb ells, canvia el sentit i l'ús d'aquests i els converteix amb una verge! Això és Surrealisme. Com hem explicat abans i hem vist en el seu autoretrat. Imaginació i somnis. Sembla el joc del disbarats! Obres d'objectes irreals fetes a partir d'objectes o formes reals on el sentit i la lògica d'aquests canvia i passa a ser un objecte irreal e il·lògic.
	Excremencialitat medianímica (cap a 1934-1935). Escultura feta amb ferro i guix policromat. Fotografia de la peça desapareguda mostrada a l'exposició «Tres escultors que presenta ADLAN» Observem aquesta obra i les seves formes. Què us imagineu? Què us expressa? Quines formes reconeixem? Si fem servir la imaginació podria ser una cara, o bé dos perfils d'un rostre mirant cap a direccions contràries, l'element del mig el nas... Obres que sorgeixen de la imaginació i de la unió i joc de diferents elements i formes.
	Atribut màgic (cap a 1934-1935). Escultura de fang cuit. Fotografia de la peça desapareguda mostrada a l'exposició «Tres escultors que presenta ADLAN» Què us imagineu? Què us expressa? Quines formes reconeixem?

(Grup Logicofobista i exposicions Surrealistes)

En aquest espai podem observar el quadre que Jaume Sans va presentar a l'exposició "Grup Logicofobista". La segona exposició important del grup d'artistes ADLAN i també diferents obres surrealistes de Jaume Sans. En aquest apartat de la visita guiada s'ha de demanar molt la participació dels alumne a l'hora de descriure les obres i les sensacions que els hi aporten. Seria enriquidor llegir els títols de les obres surrealistes ja que

ajudarien a entendre un cop més la irrealitat, imaginació i joc dels disbarats sense sentit ni lògica que tenien els Surrealistes. No tan sols en les seves obres sinó també en els títols d'aquestes.

	Camagüey hidráulico en cuclillas (1935). Oli sobre tela. Museu Nacional d'Art de Catalunya. Número d'inventari 214270. Aquesta és una de les seves obres més reconeguda. Fixem-nos en aquest joc surrealista, sembla que entrem dins d'un somni on veurem elements, objectes reals en una realitat que no existeix...un disbarat! Identifiqueu alguns elements i/o objectes reals? Una sabata amb taló estesa en una corda, com si fos una peça de roba molla que pengem per a secar. Si posem més atenció en la mateixa sabata veurem que de la punta hi neixen unes herbes i la sola està deformada, allargada, foradada i hi ha un clau ben clavat. Pareds i/o columnes marrons fosques que repetides una al costat de l'altre generen una paret, una arquitectura, que alhora està foradada com si d'un formatge es tractés... Fixem-nos en un petit personatge, figura i/o objecte que apareix en un dels forats de l'arquitectura d'aquesta obra. Tot seguit veurem els dibuixos preparatoris d'aquest i una fotografia de l'obra final.
	Dibuix preparatori de l'obra El benefactor trompeta (entre 1933 i 1935). Observem aquesta obra surrealista. Ens passa el mateix, sembla el joc dels disbarats, un somni. Objectes reals que es combinen i creen un objecte, forma, personatge irreal. Que hi veiem? Unes tisores, claus, rostres, agulles, fils, una mena de grapes...Sembla que tots aquests elements en ajudin a construir aquest personatges o forma irreal...
	Dibuix preparatori de l'obra El benefactor trompeta (entre 1933 i 1935). En aquesta obra observem com uns troncs o branquillons lligats entre ells per cordill o fil generen formes de creus. També reconeixem una pedra, i un element que ens podria recordar a una pinça d'estendre la roba. Tots ells conformen una forma i objecte totalment irreal e imaginari.

	El benefactor trompeta Aquest és un objecte, ésser, personatge que va ser creat per a ell fruit del seu imaginari. És el resultat final, abans hem pogut veure els dibuixos preparatoris. Quins elements i/o objectes veiem? Trompeta, un clau etc... Què us expressa?
	Reproducció fotogràfica de l'obra Pistolaca (1934). 6 x 5 cm. Tècnica mixta. Obra desapareguda. Una altra obra surrealista. Plena d'imaginació i d'una realitat onírica, món dels somnis i dels disbarats. Objectes reals que es transformen en objectes irreals e imaginaris com és el cas d'aquesta obra. Fixem-nos en aquesta màquina o objecte irreal fet a partir d'elements com una petxina, uns tubs que fan un circuit, uns cargols de mar, embuts, recipients plens d'aigua o d'un líquid transparent, un terra ple de forats rectangulars, una porta que s'obre mitjançant una cortina com si d'un escenari teatral es tractés, una pica en forma de petxina...

Després d'aquests anys de joventut tan bons i plens d'art passa un fet molt important que canvia la situació i la vida del nostre protagonista, de l'artista Jaume Sans, de tota la població i del país, la Guerra civil. Sabeu que és una Guerra Civil? Quan persones, o bàndols d'un mateix país lluiten entre si per tenir idees diferents. Doncs, la Guerra civil va afectar a tothom i també el món de l'art. Va ser una guerra terrible. Quines guerres coneixeu? De quines guerres heu sentit a parlar actualment? Us sona la guerra de Síria? Coneixeu el cas del refugiats? (Un refugiats és una persona que es troba fora del país d'on n'és originari, o bé on hi resideix habitualment, a causa d'un temor fonamentat de persecució per raons d'ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social o opinions polítiques, i que no pot o no vol reclamar la protecció del seu país per a poder tornar-hi). Com creieu que viuen les persones que estan en un país en guerra? En guerra les ciutats tenen tots els serveis com botigues, supermercats, llum, aigua, gas...? Es viu tranquil? Es celebren festes? Reflexionar sobre la duresa d'una guerra, entendre que en aquests context ja és complicat cobrir les necessitats bàsiques com veure, menjar, tenir un sostre, viure...i que l'art, les exposicions, anar al teatre i moltes d'altres activitats no són ni molt menys prioritàries. En la Guerra i postguerra es va passar molt gana, hi va haver racionaments, etc. Fins i tot, en Sans podia haver mort en ella i aquí s'acabaria l'exposició!

Un cop acabada la guerra civil en Jaume Sans va seguir pintant i dibuixant d'una manera diferent i molt menys que abans d'aquesta. També va començar a dedicar-se al disseny d'objectes i mobles, a l'arquitectura i al interiorisme. L'exposició també ens explica aquesta altra part de la seva vida.

(Les obres posteriors a la Guerra Civil)

Tot i que després de la Guerra Civil la producció artística de Jaume Sans es va alentar, se'n conserva un volum important, que és pràcticament inèdit. Són obres que se situen entre **l'abstracció constructivista i el informalisme**, i que ens revelen un autor en constant investigació formal i atent a les pràctiques artístiques

més avançades. És un material que mereix una revisió atenta perquè hi ha moltes peces perfectament equiparables a les de creadors coetanis que tenen protagonisme en museus i manuals d'art.

Hi ha diversos motius pels quals aquest material no és conegut. En part, es deu a la poca atenció i promoció que en va voler fer i, segons com, a un cert desencant respecte a la prou complicada escena artística de postguerra. En un dels escassíssims documents que es conserven escrits pel mateix Jaume Sans, l'artista diu: «Llavors havia fet dues exposicions surrealistes a Barcelona. Jo tenia vint anys i era una "esperança" molt ben considerada i protegida pel grup ADLAN i GATPAC, tots ells amics meus». Si que era conscient d'haver participat en esdeveniments singulars, que amb el temps s'han revelat com a episodis clau de les avantguardes catalanes, però —i amb això coincideixen molts testimonis— no tenia cap mena d'ambició per continuar forjant una trajectòria artística rellevant. Després de l'exposició individual que es va dur a terme a la Sala Gaspar l'any 1957 —l'únic lloc on s'ha vist alguna d'aquestes peces—, va traslladar el seu talent creatiu cap a d'altres àmbits.

En aquest espai convidem a l'alumne al delicat i fascinant exercici de posar-se davant les obres amb una mirada neta i deixar-se seduir per les que més desperten el seu interès.

	Obres d'art abstracte constructivista i informalistes. Fixem-nos en les obres d'art d'aquesta època. Són realistes, figuratives o abstractes? Repassem i afegim dos nous conceptes; l'art figuratiu i abstracte. Art realista: és l'art que representa la realitat d'una manera fidedigne com si d'una fotografia es tractés. Art figuratiu: és l'art que es defineix per la representació d'imatges identificables a través de les seves figures, però no tenen perquè ser representades com si fossin fotografies ni fidels a la realitat. Art abstracte: és l'art que deixa de considerar justificada la necessitat de la representació figurativa. No representació real ni figurativa. Dins de l'art abstracte hi ha un ventall infinit d'estils ja que la representació de la realitat és totalment lliure.
	
	<i>Aquest apartat de la visita guiada els alumnes ens ajudaran a descriure les diferents obres d'art formalment i a expressar les emocions o sensacions que els hi transmeten. Llibertat absoluta per part de l'alumnat. Reflexionarem sobre el concepte d'art abstracte gràcies a l'observació d'aquestes.</i>

Informació complementària

Aquestes obres serien d'art **abstracte constructivista** ja que es construeix la realitat a partir de formes i línies. Estil artístic i arquitectònic. Art per a la construcció.

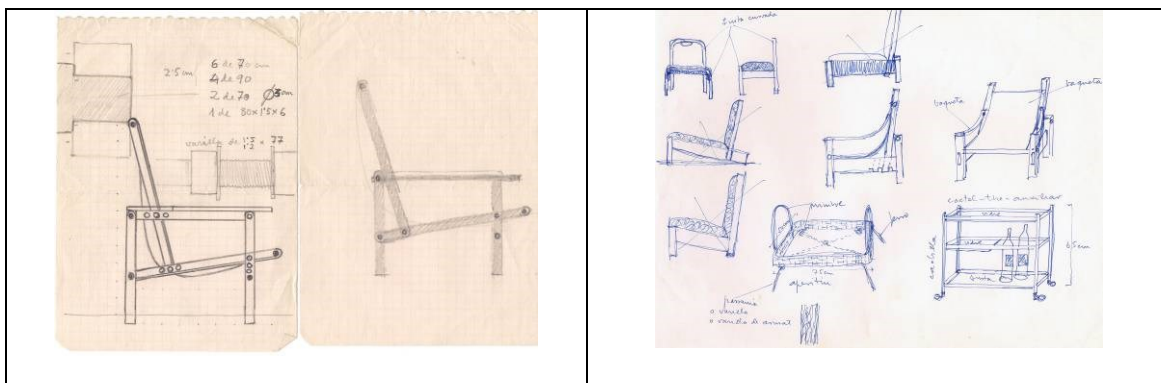
També **informalistes**, cada artista deixa tota la llibertat a allò imprevisit de les matèries (gust per la taca i per l'atzar) i a l'aleatorietat del gest, rebutjant el dibuix i el control així com la concepció tradicional de la pintura. És una obra oberta que l'espectador pot llegir lliurement. Característiques: experimentació constant. Sentit màxim de llibertat. L'expressivitat dels materials adquireixen gran importància; deixen en un segon pla la temàtica de l'obra, volen ressaltar la part compositiva. Exaltació de l'atzar i la improvisació, un rebuig a la construcció premeditada. La forma traçada sobre la tela és el producte d'una acció del pintor el més ràpida i intuïtiva possible: gest. Importància als procediments tècnics i materials. Utilització de tècniques com el collage, el grattage i el frottage. Utilització de materials nous: sorra, guix, grava, fusta,... i combinació entre ells. També, materials heterogenis procedents de l'entorn quotidià. Utilització plàstica d'acumulacions de materials, relleus, llançament de pintura, degoteig, forats, talls i destrucció del llenç i teles per mitjans manuals, químics, mecànics i pel foc. Gran llibertat en el color.

(Jaume Sans, polifacètic)

Ens trobem davant d'un artista conegut per una etapa creativa molt concreta, l'anterior a la Guerra Civil, però no passa el mateix amb la resta de la seva producció artística ni tampoc amb la d'altres àmbits creatius en els quals va demostrar gran talent. Així, per exemple, **va projectar cases** —les seves pròpies residències o les que va fer en col·laboració amb d'altres arquitectes, com Josep Pratmarsó—, **va crear l'interiorisme de bars** com La Cavorca, El Molí de l'Arbre Sec, etc., **va dissenyar logotips, mobiliari, etc.** Tenia habilitat, bon gust i olfacte per detectar formes atractives i modernes. Algunes creacions seves, com una calaixera, una taula i un llum de peu, han acabat formant part, gràcies a la iniciativa dels seus fills, del catàleg d'autors clàssics de la prestigiosa firma Santa & Cole. Però ni el disseny, ni l'arquitectura ni l'interiorisme van ser ocupacions amb les quals busqués guanyar-se la vida. En cert sentit, ho considerava una ocupació menor i regalava les idees als seus amics o familiars.

En aquest àmbit hi ha esbossos i plànols de dissenys de mobles, cases, llums i objectes diversos, a més de reproduccions fotogràfiques de cases i d'interiorismes que va dur a terme. Dins la vitrina hi ha una carpeta que ha conservat més exemples, tots ells sense signar i sense cap referència clara del projecte a què anaven destinats o sobre quin propòsit perseguïen. Així mateix, es poden veure el llum de peu i la tauleta que l'empresa Santa & Cole comercialitza a partir del seu disseny.

El Club 49

En un entorn de postguerra deprimida i hostil, la recuperació de l'activitat cultural avantguardista va ser gradual, complicada i focalitzada en la iniciativa civil d'uns pocs individus que també buscaven poder trobar-se i buscar escletxes dins la grisor oficial. A poc a poc, i sense cap mena d'estructura, es va anar teixint el que es coneix com la **Tertúlia del Bagatel·la**, on s'aplegaven una selecta nòmina de personatges, alguns dels quals ja es coneixien d'**ADLAN** i de **L'Amic de les Arts**. El veritable revulsiu va ser l'apropament d'aquest grup a l'**Editorial Cobo**. Com a resultat d'aquesta trobada, **es va constituir l'associació Cobo 49, plantejada, gairebé, com un grup de resistència d'avantguarda ben estructurat i organitzat**. Amb poc temps, es van dur a terme exposicions i l'edició de tres exemplars de la revista **Cobo 49**, conferències, sessions musicals... Segons sembla, desavinences relacionades amb l'ús del català van fer que l'Editorial Cobo es desentengués del projecte i haguessin de buscar empara al Hot Club, des d'on van continuar i ampliar les activitats sota el nou nom de **Club 49**.

Des d'aquest moment i fins al final dels anys seixanta, cal considerar el **Club 49** com a **element clau, persistent i innovador dins el panorama oficial i restrictiu**. Van organitzar, diversos concerts de jazz, música clàssica i música avançada, espectacles teatrals, audicions comentades de música, lectures de poesia, sopars d'homenatge, etc. **Un ampli i variat ventall d'activitats desenvolupat entre els anys 1949 i 1970**. Fer totes aquestes activitats després de la Guerra Civil creieu que era fàcil? El context per fer coses era molt hostil... De fet, van trigar a poder-ho fer de manera una mica oberta i havien de posar-se sota el paraigua d'un club que, bàsicament, feia concerts: el Hot Club. Què feu ara quan voleu sortir? Quines activitats culturals i musicals teniu? etc. Això en la postguerra era impossible i fins ben entrat la dècada del 60, molt limitat.

En aquest espai podeu escoltar algunes interpretacions musicals d'autors que van formar part de la programació del Club 49 i d'altres que sonaven de fons durant la visita a l'exposició «1924-1936, surrealisme històric a Catalunya», que va tenir lloc a la Bonanova Galeria d'Art l'any 1975. També hi ha tres obres originals influenciades per la seva afició a la música, especialment al jazz, i la reproducció de diversos elements de difusió del Club 49.

Podem seguir la visita i reforçar els conceptes explicats i treballats a partir de l'observació d'altres obres de l'exposició temporal que siguin adequades i ens ajudin amb l'activitat. En el cas que en algun moment ens falti alguna obra s'imprimirà amb color per tal de tenir-la en suport visual.

PARADA 3: Estona de joc. Coneixerem i jugarem a diferents jocs col·lectius utilitzats per als artistes surrealistes. (15min)

Tot seguit, agafarem les jaquetes i motxilles i les baixarem a la sala taller, les deixarem sobre les cadires. Demanarem als alumnes que s'asseguin al terra davant l'educador/a, al fons de la sala taller tocant a la paret negra.

Acabem de veure l'exposició de l'artista Jaume Sans, la seva vida i obra. Posarem accent en les obres Surrealistes d'abans de la Guerra Civil. Em podeu ajudar a recordar les característiques principals del Surrealisme?

L'educador/a demanarà als alumnes que l'ajudin a descriure les característiques principals del Surrealisme com que és un art imaginatiu, l'art que no penses, que no passa per la raó, que li és igual si és bonic o no, on podem agafar objectes reals i canviar la seva funció, o també jugar amb ells combinant-los amb d'altres i generant-ne un de nou totalment irreal e il·lògic, un art que ens recorda al món dels somnis i al món dels disbarats on juguem amb la realitat....

Hem pogut observar a l'exposició que els artistes s'organitzaven en diferents grups ja que gaudien de l'imaginari col·lectiu i de les obres d'art que sorgien d'ell. Recordeu les activitats grupals i grups d'artistes que hem conegut en la visita guiada a l'exposició?

L'educador/a demanarà als alumnes que l'ajudin a enumerar les activitats grupals i grups d'artistes com la publicació de la revista "L'Amic de les Arts", les dues exposicions que es varen fer "Tres escultors que presenta ADLAN" i "Grup Logicofobista", el grup d'artistes ADLAN, el Club 49...

Ens convertirem en artistes Surrealistes, ens imaginarem que estem en una de les seves trobades i realitzarem algun dels jocs que després donarien fruit a creació d'obres d'art. Jocs que ens duren al mateix món irreal, món dels somnis i dels disbarats que ells imaginaven per a les seves obres.

Jugarem al joc dels disbarats.

Desenvolupament del joc: Tots els jugadors seuen al terra formant una rotllana. Es tria al jugador que començarà el joc, i aquest li fa una pregunta a cau d'orella al que està assegut al costat seu. Per exemple: Per a què serveix el pa...?

Aquest li respon: - per menjar., i llavors aquest li formula una altra nova pregunta al del seu costat, el qual li respondrà.

Quan tots els jugadors hagin fet una pregunta, i es torni a arribar al jugador que ha iniciat el joc. Llavors, aquest dirà: a mi m'ha preguntat que per a què serveix el pa i m'han dit que per mocar-me.

Objectiu del joc: Passar-s'ho bé i adonar-se de la incoherència de les frases.

Què pot aportar aquest joc? En aquest joc el que es treballa és la creativitat per tal que al final surtin disbarats i respostes enginyoses. També sense adonar-se els nens treballen el lèxic, i s'adonen de la incoherència de les frases. És un joc molt divertit i enginyós.

Tot seguit l'educadora/a explicarà el joc del cadàver exquisit.

El cadàver exquisit és un joc inventat pels surrealistes consistent en la creació i invenció col·lectiva. Aquesta pràctica explora les possibilitats de la creació de textos i imatges en grup, amb aportacions parcials dels participants a l'obra final que, per als surrealistes, cercava la creació lúdica, espontània, intuïtiva, grupal i anònima alhora, accidental i tan automàtica com fos possible. El seu origen es troba a un joc de saló on els participants escrivien una part del relat i el passaven a un altre perquè aquest el continués. Segons la definició que dóna el Dictionnaire abrégé du surréalisme: és un «joc que consisteix a compondre una frase o un dibuix per diverses persones sense que cap d'elles tingués en compte la col·laboració dels anteriors participants. L'exemple que ha esdevingut clàssic, i que dóna nom al mateix joc, ve d'una de les primeres frases obtingudes amb la tècnica: "Le cadavre - exquis - boira - le vin - nouveau" ("El cadàver exquisit beurà el vi nou")». Aquest joc ens pot recordar al de la frase maleïda.

L'educadora/a mostrarà algun exemple del joc cadàver exquisit a partir de la projecció d'imatges a la paret.

PARADA 4: Explicació i realització del taller, els alumnes es convertiran en artistes Surrealistes i Logicofobistes com Jaume Sans. Els alumnes seran convidats a realitzar el joc del cadàver exquisit i a crear una obra d'art fruit de la participació i de l'imaginari col·lectiu. (30min)

Es demanarà als alumnes que es converteixin en un grup d'artistes surrealistes. En aquest cas els grups es formaran gràcies a la divisió del nombre d'alumnes per taula. Cada grup haurà de decidir l'ordre d'actuació de cadascun dels membres en la participació al joc. A la taula hi haurà un tros de tela de roba de grans dimensions. La segona decisió que hauran de prendre com a grup serà decidir les dimensions i formes de les divisions de la tela ja que hauran de dividir-la en tants trossos com membres hi hagi en el grup. Podran ser formes rectangulars allargassades, formes desiguals, formes quadrades, circulars, etc...Posteriorment, tindran 30 minuts per a realitzar l'activitat, el temps es dividirà en tantes parts com alumnes hi hagin a la taula. El primer, tindrà "x" minuts per a triar un tros de tela i, sense cap mena de influència dels companys, dibuixar i pintar el que ell vulgui amb total llibertat. Aquest deixarà marcades unes línies que el segon membre del grup haurà de continuar en el seu tros de tela. Aquest segon, tindrà també "x" minuts per a pintar el que ell vulgui en el seu tros de tela i abans de que se li acabi el temps deixarà també dibuixades les línies per al tercer membre. Així successivament fins a la participació de tots els membres del grup/taula. Finalment, uniran els diferents trossos de tela amb l'ordre correcte, utilitzaran cinta de doble cara i observaran el resultat final del joc del cadàver exquisit fruit de l'imaginari col·lectiu!

PARADA 5: Conclusió de l'activitat, recapitulació i comiat. Moment d'observació en grup dels diferents treballs del Cadàver exquisit. (5min)

Els grups que vulguin mostraran als seus companys el seu cadàver exquisit, cada membre del grup explicarà la seva part. Tots els treballs seran introduïts dins d'una bossa que s'enduran a l'escola. Tot seguit, els alumnes ajudaran al educador/a a recollir l'espai, es posaran jaquetes i motxilles. Se'ls explicarà quines activitats gratuïtes poden fer als diferents centres del Museu de Mataró i també l'oferta escolar que els interressi. Finalment, acompanyem al grup a la sortida del museu i ens acomiadem.